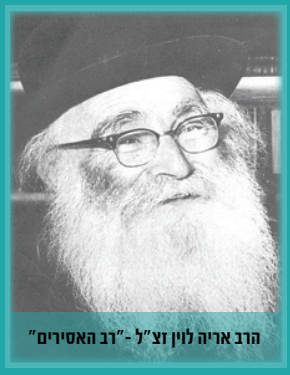
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"ג אלול תש"פ

גליון מספר 185

פרשת ניצבים - וילך

דרך חיים

"ויאמר אלהם אלישע לא זה הדרך ולא זה העיר" (מלכים ב ו יט). מלשון הנביא ניתן להבין שכאשר מעוניינים להגיע למטרה כלשהי עלינו לקבוע מראש גם את המטרה ("העיר") וגם את האמצעים שיובילו אליה ("הדרך"). חודש אלול הוא תחילת הדרך, אמנם הדרך היא ארוכה, הן מבחינה איכותית והן מבחינה כמותית. ובדרך הזו יש הרבה עצירות, הרבה סימני דרך; במהלך חודש אלול יש לנו את סימני הדרך של תקיעת השופר ואמירת מזמור "לדוד ה' אורי וישעי", לספרדים אמירת הסליחות במהלך החודש, ולאשכנזים נוסף סימן דרך החל ממוצאי שבת הקרובה באמירת הסליחות, ולאחר מכן ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום הכיפורים, חג הסוכות, הושענא רבה ושמיני עצרת - שמחת תורה. כולם בעצם סימני דרך, תמרורים המכוונים ומנווטים אותנו בדרך הארוכה הזאת של הימים הללו.

כולם יודעים שבימים אלה יש להרבות בתורה ומעשים טובים, למעט בדברים בטלים. יודעים אנו גם שראש השנה הוא נורא ואיום. שעשרת ימי תשובה הם ימים עצומים של קרבת אלהים לי טוב, ימים שבהם הקב"ה מצפה לתשובתנו, ימי רצון, ושיום הכיפורים הוא היום הקדוש. אם כן, כולנו יודעים גם מהי הדרך וגם את האמצעים המובילים אל המטרה. אמנם מהי אותה "העיר"- המטרה שאליה אנו שואפים בכל הימים שאנו מכירים בערכם הגדול. כפי שאומר הנביא בתחילת הדרך צריך לקבוע את מטרת ההליכה בדרך, שאם לא כן לעולם לא נגיע אליה. אנו מזכירים "אבינו מלכנו נא אל תשיבנו ריקם מלפניך", ואם לא נדע מה באים אנו להשיג נשוב ריקם מלפניו חלילה.

בסוף הדרך הארוכה של ימים אלה אנו מגיעים אל שמחת התורה. בהוצאת הספרים לפני ההקפות אנו פותחים במילים "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו". אמר אחד מגדולי ישראל שהתכלית של כל הדרך הארוכה של ימים אלה היא ההגעה להכרה וההבנה ש"אתה הראת לדעת"- להביא אותנו להכרה, הבנה והפנמה עד כדי חיבור גמור (שכן 'דעת' פירושו חיבור- "ואדם ידע את חוה אשתו")- "כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו". כלומר המטרה אליה אנו שואפים, אותה "העיר" שעליה אנו מדברים זו ההכרה ש"אין עוד מלבדו", וכל שאר הדברים היא הדרך.

כעת אחר שאנו יודעים מהי המטרה נדע איך לקבוע אותה יותר באותם סימני הדרך. עלינו להעמיק יותר מהו עניין לימוד התורה ודקדוק המצוות שאנו עושים ביתר שאת בימים הנוראים הללו. התורה ניתנה בסיני לדור שראו עין בעין את האותות והמופתים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, דור דעה. התורה שייכת גם לנביאי הדורות, לתנאים ואמוראים ושאר תלמידי החכמים. מה שייך לצפות מאיתנו, הדלים והריקים למול אותם ענקי רוח, שנקיים את התורה

המשך בעמוד הבא

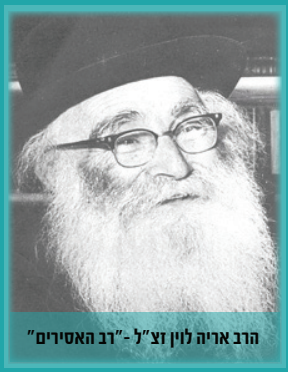
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

באופן הגדול של אותם דורות שאיננו מתקרבים למדרגתם והכרתם הגבוהה.

ניתן משל להבנת העניין; בבית החולים הייתה מחלקה לחולים קשים, בלילה השאירו בתורנות רופא חדש שקיבל אחריות על המחלקה שהייתה מלאה עד אפס מקום. שאל הרופא את הממונים עליו: כיצד עליי לעמוד במטלה הזו לטפל בכל כך הרבה חולים במצב כה קשה לבדי?! השיבו הממונים שיש כעת מצוקת כח אדם ולכן אין ברירה אלא שהוא ייקח אחריות לבדו על כל המחלקה, ושסביר שהלילה יעבור בשקט כפי שעבר ליל אמש, ואם תתעורר בעיה שתצריך סיוע ניתן להזעיק את אחד הרופאים לבית החולים. רק החלה התורנות והתחילו סיבוכים אצל חולים רבים, והרופא מצא עצמו רץ מחולה לחולה ומטפל כמיטב יכולתו, אך בשל כוחותיו הדלים ומיעוט נסיונו הוא לא העניק את הטיפול הדרוש, ולפנות בוקר רחמנא לצלן נפטר אחד החולים. פנתה משפחת הנפטר לבית המשפט לתבוע את הרופא באשמה של 'רשלנות רפואית'. בבית המשפט טען הרופא בלהט כי הוא טרח במסירות נפש, עבר ממיטה למיטה ללא הפסקה, ולא היה באפשרותו להגיע אל החולה שנפטר, ובשל כך לא שייך להאשימו ולהטיל עליו את האחריות לפטירת החולה. השיבו השופט: לכאורה אתה צודק, אמנם אמרו לך שאם לא תסתדר עליך להזעיק תגבורת, לא נתבקשת להסתדר לבד עם כל המצב שנוצר, הרשלנות שלך היא במה שלא הזעקת תגבורת.

זוהי טענת הקב"ה אלינו- אם לא הסתדרת בעבודת האלהים, בקיום המצוות, לימוד התורה ועבודת המידות כראוי, לא הגעת לקרבת אלהים שלה היית נדרש- היה עליך לזעוק אליי שאסייע, לא נתבעת להתמודד לבד עם כל האחריות ועבודת הימים הללו. על זה אומר הפסוק "לאל גומר עלי", בלא עזרת הקב"ה לא נזכה לסדר את כל עולמנו הרוחני, אין בכוחנו להגיע למדרגת התורה ומצוות שלה זכו הדורות הקדומים הגדולים מאתנו, הלא גם הם לא יכלו לבד! דוד המלך פחד ממשפט ה', עם כל גבורתו להילחם בארי והדב בבואו אל משפט ה' התמלא חיל ורעדה, אם כן איך אנו הקטנים נתמודד בעמדנו למשפט?! אלא שמכאן שאין לנו איך להסתדר מלבד בזעקתנו לקב"ה שיבוא להצילנו. הדרך האמיתית היא במה שאנו פונים לעזרת הקב"ה ואז אין לנו עוד מגבלות, בכוחנו להשיג כל דבר.

התקופה הזו היא תקופה מיוחדת לצעקה והתקרבות. מטרת הימים שמראש חודש אלול ועד אחרי חג סוכות היא הזעקה עד שנזכה לרגע השיא של הזכות לקשר והתחברות גמורה איתו- "אתה הראת לדעת", ובזה זוכים להכל. דוד המלך אומרת בתהלים (סג ד) "כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך", מבאר המלבי"ם: "שחסדך במתנת החיים נבדל מכל חסד שיעשה זולתך, שכל חסד שנשיג מזולתנו אין החסד טוב מצד עצמו רק מצד התועלת שהשגנו ממנו, למשל מלך ב"ו שעשה חסד לחייב מיתה והניחו בחיים, הטוב של החסד הוא החיים

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

שנתן לו, אבל אצלך החסד בעצמו טוב יותר מן החיים, כי החיים אינם תכלית לעצמם, רק שהם אמצעיים שעל ידם שפתי ישבחנוך, שבלעדי החיים אי אפשר שאשבח אותך בשפה", החסד שאתה נותן הוא יותר מעצם החיים, שלכאורה אין דבר יותר יקר, אלא שבאמת החיים הם רק כדי לזכות לשבח אותך, אם כן החסד שניתן לנו לשבח את ה' הוא הגדול מעצם החיים.

זהו החידוש הגדול של עבודת התפילה בראש השנה. תכלית התפילות היא שנזכה ל"אתה הראת", וזה נעשה על ידי התפילה והזעקה בראש השנה, ובזה להכניס את הבורא יתברך לחיינו. יש הרבה דרכים להכניס את ה' לחיינו- פחד וחרטה בראש השנה ויום הכיפורים, שמחה בסוכות, תהליך של תיקון המעשים בחודש אלול, אבל כל זה חלק ממערכת אחת גדולה שתכליתה לזכות ל"אני לדודי" וממילא "דודי לי", כאילו הקב"ה חברותא איתנו.

שבת שלום!

| העלון מוקדש לרפואת **מעיין רינה בת אלישבע** |

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

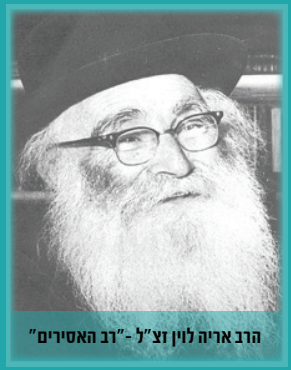

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

סיפר ר' יוסף אליהו לוין, בנו של ר' רפאל לוין:

בעת שהתאשפז אבי בבית החולים, כשהייתי ליד מיטתו בשעות הלילה, והנה זמן קצר אחר חצות הלילה התעורר אבא ואמר לי: "הן צריכים כבר לקום", כשהוא מבקש את סיועי להורידו מהמטה ברצותו להתחיל את עבודת ה' של היום הבא. אמרתי לו: "אבא מוקדם עדיין, מוטב שתמשיך לישון ותחזק את גופך". בתחילה שמע את דבריי וחזר לישון, אולם לזמן מועט בלבד. לאחר מכן קם שוב וביקש ממני לסייעו, ואני בשלי "הן עוד מוקדם עתה". משראה כך החליט להניח לי לנפשי וניסה לקום בכוחות עצמו מהמטה ולהתחיל בעבודתו, עד שלא נותרה לי ברירה אלא למלא את משאלתו.

פעם התבטא ר' רפאל באזני אחד מנכדיו על אודות השכמת הבוקר: "דע לך כי מדי יום זו עבודה חדשה אצלי המצריכה התגברות כארי נגד היצר המנסה למנוע אותי מכך". ואכן, עמד בכך ר' רפאל בעז ולחם כנגד יצרו בקור ובחום במשך עשרות שנים כשהוא מתגבר כארי להשכים קום לעבודת הבורא.

(דרך אבות עמוד קצב)

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

במוצאי שבת הקרובה מצטרפים בני אשכנז לבני ספרד באמירת הסליחות. מנהג אשכנז להתחיל את הסליחות במוצאי שבת הסמוכה לראש השנה, אלא אם ראש השנה חל ביום ב' או ג' שאז מקדימים ואומרים סליחות כבר ממוצאי שבת שלפני כן. לכן בשנה זו, שראש השנה חל ביום שבת הבאה, אנו מתחילים את אמירת הסליחות ממוצאי שבת זו. ביום הראשון לאמירת הסליחות נוהגים לאמרן דווקא במוצאי שבת ולא בבוקר יום ראשון על מנת לקיים את לשון הפיוטים "זעקתם בעוד ליל" ו"במוצאי יום מנוחה", שלא נחשב חס ושלום כדוברי שקרים מול הקב"ה, במיוחד בימים אלו שנזהרים מאוד על כל מוצא פינו.

זמן אמירת הסליחות- עם ישראל נהג לקום באשמורת בחדוה ובחרדה לומר סליחות, כפי שפסק מרן השלחן ערוך. והסבירו המפרשים שכוונת מרן בלשון 'אשמורת' הינה לשלוש השעות האחרונות של הלילה, שהוא זמן שהקב"ה שט בעולם הזה. אולם למעשה יש שקמים סמוך לזמן עלות השחר. אך כבר כתב רבי משה פיינשטיין זצ"ל שאמירת סליחות מיד לאחר חצות ליל שוות ערך לאמירתן באשמורת האחרונה, שגם אז עת רצון גדולה. למעשה, מי שקם מאוחר או שקשה לו מכל סיבה שהיא לקום באשמורת הלילה יכול לומר סליחות גם ביום, משום שימים אלו רצויים מאוד לתפילה. וכן התיר מרן הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל לאדם שמתקשה או נאנס מלומר את הסליחות קודם לכן מכל סיבה שהיא לומר סליחות לפני תפילת מנחה. פוסקים רבים כתבו שאין לומר סליחות קודם חצות, כיוון שבסליחות אנו אומרים י"ג מידות ועפ"י הסוד קודם חצות הלילה אסור בשום אופן לאומרן. אולם ידוע לי נאמנה שמרן הלב שמחה מגור זי"ע היה אומר במוצאי שבת סליחות קודם חצות, כשיתכן שעשה כן בזמן התחלפות המשמרות, משום שגם זו עת רצון. הוה אומר שיש לחלק את הלילה (מצאת הכוכבים עד עלות השחר) לשלושה חלקים, ובזמן המעבר בין החלקים הוא חילוף המשמרות ובו ניתן לומר סליחות. רק שהמקילים לעשות כן במוצאי שבת צריכים להיזהר מאוד שלא לומר תחנון בסיום הסליחות, משום שקדושת השבת עדיין שורה עד חצות לילה. האומרים סליחות קודם חצות שבמוצאי שבת אל להם ליפול אפיים כבשאר הימים, משום שאין נופלים אפיים קודם חצות הלילה.

לכן למעשה, נכון להנהיג שאמירת הסליחות תהיה קודם עלות השחר. באם הדבר קשה לציבור יאמרו אחר חצות. אמנם אם גם זה דבר בלתי אפשרי יאמרו אחר עלות השחר קודם תפילת שחרית. אך אם

המשך בעמוד הבא

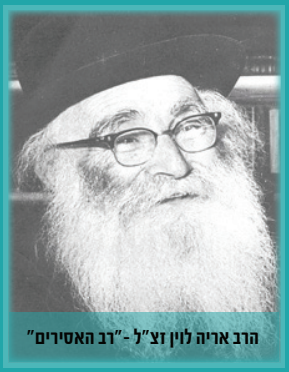
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אין ברירה ניתן לומר את הסליחות כשעתיים קודם חצות הלילה ללא נפילת אפיים, ובמוצאי שבתות ללא תחנון. אמנם קודם חצות בשעה שאינה חילוף המשמרות אין לומר סליחות. אך חלילה אין להיכנס בשל עניינים אלו לריב ומחלוקת.

דיני אמירת הסליחות- נחלקו הפוסקים בדין אמירת תחנון ונפילת אפיים בסליחות בשעה שיש חתן בבית הכנסת או שעתידה להתקיים בו ברית. למעשה בעניין הברית לרוב הפוסקים אם אומרים את הסליחות קודם הבוקר יש לומר כרגיל, משום שזמנה של הברית דווקא ביום. בעניין חתן לחלק מן הפוסקים נוכחותו פוטרת מלומר תחנון וליפול אפיים, אך לדעת חלק מן הפוסקים אין דין התחנון בסליחות כדין תחנון בתפילה משום שזהו חלק מנוסח הסליחות ולכן יש לומר גם אם יש חתן בבית הכנסת, וכן אני הקטן מורה למעשה.

כיום, שבעקבות המחלה המתפשטת רח"ל רבים נמצאים בבידוד עקב הידבקות או חשש ממנה יש לדעת כי אדם שאומר את הסליחות ביחידות לא יאמר כלל את הקטעים שנאמרים בלשון ארמית, וכן את י"ג מידות רחמים (ועוצר אחר המילים "על פניו ויקרא"), ויש מקילים באמירת י"ג מידות ביחיד אם אומרן בטעמים כקורא בתורה, ואז ראוי להמשיך עד "ועל רבעים" ובדיעבד יכול לחתום ב"ונקה". אמנם רבים מפוסקי אשכנז וכן הנוהגים על דרך הסוד נמנעים לחלוטין מאמירת י"ג מידות.

בעניין נפילת אפיים בשעת אמירת הסליחות יש להדגיש שאדם המתפלל בביתו או ציבור שעושים מניין מחצרות הבתים או המרפסות לא ייפלו אפיים, כיוון שבכדי ליפול אפיים צריך שיהיה באותו מקום ספר תורה, ורבים מקילים בירושלים שנחשבת כולה כספר תורה, ויש שהקלו גם במקום שיש בו ספרי קודש אף שאינם ספר תורה הכתוב על קלף.

בעניין אמירת הפיוט "מכניסי רחמים" ישנה מחלוקת ישנה בין המהר"ל מפראג לחת"ם סופר, האם יש בכך משום הכנסת אמצעי בינינו ובין הקב"ה, משום שפונים בתפילה למלאכים או שמא אין בכך כל חשש. למעשה כל אחד יעשה כמנהגו ויש לו על מה לסמוך, כאשר בין החוששים היו שהגיהו "מכניסי רחמים יכניסו רחמינו... ישמיענו תפילתנו" ובכך אין מתפללים אליהם כלל.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

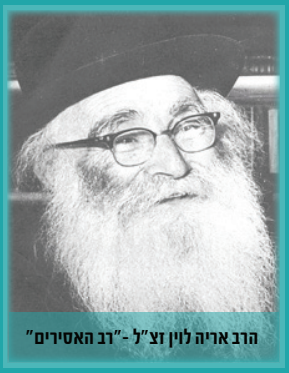
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | שמעתי שיש מורים לאשכנזים לומר סליחות ביחידות, דבר שנפוץ היום בעקבות התפשטות הקורונה, ורציתי לשאול שלכאורה הדברים סותרים את דעת מרן הרמ"א (תקסה ה)?

תשובה | הסיבה לכך היא שמקור דברי מרן הרמ"א באור זרוע, וכתב המשנה ברורה (ס"ק יג) שדבריו לא הובנו כראוי על ידי הפוסקים, והסביר שכוונת הרמ"א היא לאמירת י"ג מידות ולא לשאר הסליחות. וכל האמור בדברי האור זרוע הוא בעניין אמירת סליחות שבתוך התפילה, שאותם אין היחיד יכול לומר משום שיש בזה הפסק בתפילתו, מה שאין כן אם מתפלל עם הציבור.

לכן אדם שחלילה ייאלץ ביום כיפור להתפלל ביחידות מפאת חולי, בידוד או סיכון עליו לדעת שאין להפסיק באמירת פיוטים של סליחה באמצע תפילתו, כגון פיוטי הקליר ועוד. אמנם גם בזה הרוצה לסמוך על דעת המקילים שלא קיבלו דין זה יכול לומר את התפילה כדרכו בכל שנה.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il